

Sygn. akt VIII *Pa* 56/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 września 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia Małgorzata Andrzejewska
Sędziowie:	Patrycja Bogacińska-Piątek del. Magdalena Kimel (spr.)
Protokolant:	Dominika Smyrak

po rozpoznaniu w dniu 26 września 2019r. w Gliwicach

sprawy z powództwa K. S.

przeciwko Spółce (...) Spółce Akcyjnej w B.

o świadczenie rekompensacyjne

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 15 października 2018 r. **sygn. akt** VI P 478/18

oddala apelację.

(-) sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek (-) sędzia Małgorzata Andrzejewska (-) sędzia del. Magdalena Kimel

Sygn. akt VIII Pa 56/19

UZASADNIENIE

Powódka K. S. domagała się zmiany decyzji Spółki (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. (dalej w treści: (...) SA) z dnia 17 kwietnia 2018 roku w przedmiocie odmowy przyznania świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla poprzez przyznanie na jej rzecz kwoty 10 000 zł. W uzasadnieniu wskazała, że w jej ocenie ponowne wyjście za mąż nie pozbawiło jej statusu wdowy po zmarłym mężu w rozumieniu ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Powódka podała także, że nadal pobiera świadczenie z tytułu renty rodzinnej po zmarłym mężu.

Pozwana (...) SA wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych. Na uzasadnienie swojego stanowiska pozwana podała, że zgodnie z przepisami ww. ustawy, osobą uprawnioną do uzyskania rekompensaty jest między innymi wdowa mająca ustalone prawo do renty

rodzinnej po byłym górniku. Tymczasem w świetle przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2014 roku Prawo o aktach stanu cywilnego powódka wskutek ponownego wyjścia za mąż utraciła status wdowy.

Wyrokiem z dnia 15 października 2018 r. Sąd Rejonowy w Gliwicach (sygn. akt VIP 478/18) zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 10 000 zł tytułem świadczenia rekompensacyjnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla (pkt 1) oraz nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Gliwicach kwotę 500 zł tytułem opłat od pozwu, od obowiązku której powódka była zwolniona z mocy ustawy (pkt 2).

Sąd I instancji ustalił, że E. B., zmarły mąż powódki, był pracownikiem Kopalni (...) do dnia 14 lutego 1988 roku i decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. przyznano mu emeryturę górniczą (Rp. E- (...)).

Mąż powódki zmarł w dniu 26 sierpnia 1991 roku. Po jego śmierci organ rentowy przyznał powódce prawo do świadczenia z tytułu renty rodzinnej. Powódka po śmierci męża pobierała także deputat węglowy.

Powódka ponownie wyszła za mąż, jednakże nadal pobiera świadczenie z tytułu renty rodzinnej po zmarłym E. B..

Właścicielem KWK (...) została (...) S.A. w K., u której w dniu 20 grudnia 2004 roku przyjęto Porozumienie, zgodnie z którym byłym pracownikom, których stosunek pracy został rozwiązany z (...) S.A. w K. po dniu wejścia w życie (tj. po dniu 1 stycznia 2005 roku) w związku z przejściem na emeryturę lub rentę przysługiwał bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie. Prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych realizowane było w ekwiwalencie pieniężnym; natomiast prawo to na wniosek uprawnionego mogło zostać zrealizowane także w naturze.

Zarządy (...) S.A. w K. oraz (...) S.A. – w związku z trudną sytuacją ekonomiczno-finansową obu spółek i zagrożeniem upadłości firm – począwszy od dnia 1 stycznia 2015 roku dokonały likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla.

W dniu 17 kwietnia 2018 roku pozwana wydała decyzję odmowną w sprawie przyznania powódce rekompensaty z ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Przyczyną odmowy był fakt ponownego wyjścia przez powódkę za mąż, wskutek czego utraciła ona status wdowy po emerycie lub renciście górniczym. Odwołanie złożono w Sądzie w dniu 7 maja 2018 roku.

Mając na uwadze powyższy stan faktyczny, Sąd I instancji uznał, że roszczenie powódki zasługiwało na uwzględnienie.

Na wstępie Sąd Rejonowy wskazał, że niniejsza sprawa ma charakter pracowniczy.

Następnie Sąd Rejonowy zaznaczył, że prawo do deputatu węglowego przyznane zostało pracownikom kopalń na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 roku w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta górnika (Dz.U. z 2013 roku, Nr 2, poz. 13). Zgodnie z § 19 ust. 1 Karty górnika, pracownikom objętym przepisami rozporządzenia (m.in. pracownicy kopalń węgla kamiennego) przysługuje deputat węglowy w naturze i ekwiwalencie pieniężnym lub tylko w ekwiwalencie pieniężnym. Nadto § 19 ust. 2 Karty górnika stanowi, że emerytom i rencistom uprawnionym do deputatu węglowego w okresie ich zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych objętych przepisami rozporządzenia oraz wdowom (wdowcom) i pełnym sierotom po nich przysługuje bezpłatny węgiel opałowy lub ekwiwalent pieniężny za ten węgiel. Tym samym prawo do deputatu węglowego przyznane zostało dwóm różnym kategoriom osób, których pozycja społeczna i zawodowa jest odmienna. Wskazał, że do pierwszej kategorii osób uprawnionych do deputatu węglowego wchodzi czynni pracownicy kopalń, a prawo to ma status świadczenia związanego z pracą o charakterze wynagrodzenia za pracę. Drugą zaś kategorią osób objęci są emeryci i renciści górniczy (bądź wdowy i pełne sieroty po nich), którzy pomimo braku pozostawania w stosunku pracy uprawnieni są do świadczenia wynikającego z wcześniejszego zatrudnienia. W ich przypadku deputat węglowy stanowi wyraz szczególnego przywileju przyznanego w związku z wcześniejszą pracą

wykonywaną w szczególnie trudnych warunkach pracy. Podniósł, że szczególny charakter tego świadczenia w stosunku do emerytów i rencistów polega na tym, że otrzymują oni świadczenie o charakterze wynagrodzenia za pracę przy braku wykonywania pracy. Deputat węglowy w ich przypadku nie posiada zatem cechy ekwiwalentności. Innymi słowy prawo do bezpłatnego węgla dla byłych pracowników nie można uznać za świadczenie wynikające ze stosunku pracy. Ze względu na swoją specyfikę winno ono być raczej zaklasyfikowane jako świadczenie związane ze stosunkiem pracy.

W dalszej kolejności Sąd Rejonowy wskazał, że w świetle art. 11 ust. 1 i art. 17 ustawy z dnia 2 lutego 1996 roku o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1996 roku, Nr 24, poz. 110) Karta górnika zachowała moc do czasu objęcia pracowników, których jej przepisy dotyczą i w zakresie przedmiotu w nim normowanego – postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. W przypadku emerytów i rencistów zatrudnionych wcześniej w Kopalni (...) od dnia 1 stycznia 2005 roku źródłem prawa do deputatu węglowego było Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku zawarte pomiędzy zarządem (...) S.A., a związkami zawodowymi. Tym samym każdy górnik z chwilą uzyskania statusu emeryta lub rencisty nabywał prawo do deputatu węglowego przeznaczonego dla emerytów i rencistów, co nie było kwestionowane w sprawie. Prawo to było niezależne od wcześniej wypłacanego deputatu węglowego dla pracowników. (...) realizowała uprawnienia emerytów i rencistów KWK (...) – których stosunek pracy ustał przed dniem 1 sierpnia 2014 roku – do bezpłatnego węgla aż do dnia skutecznego wypowiedzenia w tym zakresie Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku. Z kolei (...) S.A. z dniem 1 sierpnia 2014 roku przejęła na siebie obowiązek realizacji tego świadczenia jedynie względem emerytów i rencistów KWK (...), którzy w chwili przejęcia tej kopalni byli jeszcze czynnymi pracownikami. Jednakże i ta spółka węglowa skutecznie, co nie było kwestionowane w niniejszym postępowaniu, odstąpiła od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w roku 2015. W następstwie tego emeryci i renciści (lub osoby po nich uprawnione) pracujący wcześniej w KWK (...) po 2014 roku pozbawieni zostali prawa do deputatu węglowego. Natomiast prawo do deputatu węglowego nie zostało odebrane nadal pracującym pracownikom kopalni.

W dalszej kolejności, Sąd Rejonowy wskazał, że w dniu 12 października 2017 roku uchwalona została ustawa o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971), która weszła w życie już w dniu 24 października 2017 roku. Przedmiotem tej regulacji stała się realizacja przez przedsiębiorstwa górnicze świadczeń rekompensacyjnych z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (art. 1 ustawy). Za osoby uprawnione do tego świadczenia ustawa traktuje dwie kategorie osób (art. 2 ust. 1 lit a, b):

1) emeryta i rencistę mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń,

2) wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie powyżej wymienionej.

Wysokość rekompensaty została ustalona na kwotę 10.000 zł. Świadczenie jest wypłacana jednorazowo przez właściwe przedsiębiorstwo. W przypadku śmierci osoby uprawnionej, która złożyła wniosek o wypłatę rekompensaty, należną jej rekompensatę wypłaca się w częściach równych wdowom, wdowcom i sierotom mającym ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej. Roszczenie o świadczenie z tytułu wypłaty rekompensaty wygasa po upływie 12 miesięcy od dnia złożenia wniosku o wypłatę rekompensaty (art. 4 ustawy). Wniosek o wypłatę rekompensaty osoba uprawniona składa do właściwego przedsiębiorstwa wypłacającego w terminie do 21 dni od dnia wejścia w życie ustawy (art. 5 ust. 1 ustawy).

Przedsiębiorstwo wypłacające odmawia w formie pisemnej, z podaniem przyczyny odmowy, wypłaty rekompensaty, jeżeli wniosek złożyła osoba nieuprawniona

(art. 5 ust. 9 ustawy), Od odmowy, o której mowa w ust. 9, przysługuje odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie 14 dni od dnia otrzymania odmowy

(art. 5 ust. 10 ustawy).

Zgodnie z przepisami ww. ustawy osobą uprawnioną do rekompensaty z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla jest emeryt lub rencista, który nie tylko miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, ale również pobierał świadczenie z tego tytułu. Osobie takiej przysługiwało również, na podstawie przepisów wewnętrznie obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, prawo do bezpłatnego węgla, które trwale utracił przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Ponadto osobą uprawnioną jest wdowa, wdowiec i sieroty mające ustawowe prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej, tak jak to było określone w zakładowych układach zbiorowych pracy i porozumieniach z nimi związanych.

Mając na uwadze powyższe Sąd I instancji stwierdził, że powódka spełniała przesłanki do przyznania jej świadczenia rekompensacyjnego określonego w ustawie o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Powódka w dalszym ciągu pobiera rentę rodzinną po zmarłym mężu E. B.. Sąd Rejonowy wskazał, że zasadniczą kwestią do rozstrzygnięcia w niniejszym sporze pozostawało wskazanie, czy powódka zachowała (mimo zawarcia kolejnego związku małżeńskiego) status wdowy w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit b ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Sąd Rejonowy podzielił stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 września 2005 roku (III AUa 231/04, LEX nr 164655), zgodnie z którym nie ma ustawowych podstaw do twierdzenia, że wdowa, która ponownie zawarła związek małżeński, wobec utraty statusu wdowy, traci prawo do renty rodzinnej po pierwszym mężu. W ocenie Sądu Rejonowego, brak również podstaw do twierdzenia, że powódka przestała być wdową po E. B. w znaczeniu istotnym w niniejszej sprawie. Wskazał również, że zmiana stanu cywilnego powódki nie wpływa na inne prawa powódki po zmarłym mężu, a odmienna interpretacja nie znajduje oparcia w ustawie.

W związku z powyższym, Sąd Rejonowy orzekł jak w pkt 1 wyroku.

O kosztach sądowych Sąd I instancji orzekł w pkt 2 wyroku na podstawie art. 98 kpc i art. 13 (i a contrario z art. 96 ustęp 1 punkt 4) ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 300), nakazując pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gliwicach kwotę 500 zł (10 000 zł x 5%) tytułem opłaty od pozwu, od uiszczenia której powódka była zwolniona.

Z powyższym wyrokiem nie zgodziła się strona pozwana. Wniosła apelację, w której zarzuciła Sądowi I instancji naruszenie prawa materialnego, a to art. 2 pkt l) lit. b) ustawy z 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 r. poz. 1971), poprzez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie, polegające na uznaniu, iż uprawnionymi do świadczenia rekompensacyjnego w rozumieniu powołanego przepisu ustawy są osoby, które po śmierci małżonka wyszły ponownie za mąż i pozostają w związku małżeńskim, pomimo, iż ustawa stanowi wyraźnie, że uprawnionymi do rekompensaty są wyłącznie osoby, które posiadają status wdowy/wdowca po osobie, o której mowa w art. 2 pkt l) lit. a) ww. ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd I instancji poczynił prawidłowe ustalenia odnośnie stanu faktycznego, przeprowadził niezbędne postępowanie dowodowe, a następnie w prawidłowy sposób, zgodnie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego dokonał trafnej oceny zebranych dowodów i wyciągnął właściwe wnioski, które legły u podstaw wydania zaskarżonego wyroku. Sąd Rejonowy w pisemnym uzasadnieniu wyroku wyjaśnił w oparciu o jakie dowody i dlaczego dokonał ustaleń faktycznych w rozpoznawanej sprawie.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy przyjął ustalenia poczynione przez Sąd Rejonowy za własne co oznacza, iż zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998r., I PKN 339/98, OSNP 1999/24/776).

Istota sporu sprowadzała się do ustalenia, czy regulacją art. 2 pkt 1 lit. b) ustawy zostały objęte osoby (mające status wdowy/wdowca), które posiadając prawo do renty rodzinnej po zmarłym małżonku, ponownie zawarły związek małżeński.

Wdowa poprzez fakt ponownego zamążpójścia nie przestaje spełniać przesłanki bycia wdową i nie zostaje w ten sposób wyłączona z kręgu osób uprawnionych w rozumieniu art. 2 ust 1b ustawy z dnia 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Przepis ten odnosi się do wdowy mającej ustalone prawo do renty rodzinnej, a nie do terminu wdowy na gruncie prawa cywilnego. Wdowa, która zawarła ponownie związek małżeński, nadal posiada prawo do renty rodzinnej po pierwszym mężu. Sąd drugiej instancji stoi na stanowisku, że tylko taka interpretacja powołanego artykułu pozwoli na osiągnięcie celu ustawy jakim jest „zrekompensowanie, do pewnego stopnia, w ramach możliwości budżetu państwa, strat finansowych poniesionych przez osoby, które otrzymywały bezpłatny węgiel w naturze lub w ekwiwalencie na podstawie układów zbiorowych pracy i porozumień z nimi związanych” – vide uzasadnienie projektu ustawy z dnia 12 października 2017r. Należy podkreślić, że powódka mimo ponownego zamążpójścia, posiadała prawo do deputatu węglowego po zmarłym pierwszym małżonku.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanej jako bezzasadną.

(-) sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek (-) sędzia Małgorzata Andrzejewska (-) sędzia del. Magdalena Kimel